

А. СЕРБИНЕНКО.

**УКРАЇНСЬКА СПОЖИВЧА
КООПЕРАЦІЯ І ЦЕНТРАЛЬ-
НИЙ СПОЖИВЧИЙ СОЮЗ**

(Дніпровський союз споживчих союзів України-
„ДНІПРОСОЮЗ“)

ВІДЕНЬ 1919

Видання „Дніпросоюзу“

Друкарня Вальдгайм-Еберле Акц. Т-во.

А. СЕРБИНЕНКО.

УКРАЇНСЬКА СПОЖИВЧА КООПЕРАЦІЯ І ЦЕНТРАЛЬ- НИЙ СПОЖИВЧИЙ СОЮЗ

(Дніпровський союз споживчих союзів України-
„ДНІПРОСОЮЗ“)

ВІДЕНЬ 1919

Видання „Дніпросоюзу“

Друкарня Вальдгайм-Еберле Акц. Т-во.

Відбито в ~~Германії~~

Короткий нарис загального стану споживчої кооперації.

Споживча кооперація на Україні досягла великого розвитку. Ця галузь кооперації є найбільше поширеною і розповсюдженою, порівнюючи з іншими видами української кооперації.

Маючи за собою п'ятидесятилітню історію, споживча кооперація досягла особливого розвитку за останні роки, а також з часу революції.

До революції, за царських часів і порядків, дуже тяжко було заснувати кооперативне товариство, бо в кожній такій організації вбачали „крамолу,“ небезпеку для існуючого ладу. І тому без дозволу губернатора ні одно споживче товариство не могло появитись на світ. Своє ж право губернатори використовували досить добре.

Але за час війни, коли почалася дорожнеча предметів споживання, коли стала зростати спекуляція і коли само населення стало на боротьбу з цими явищами, організовуючись у споживчі товариства, ніяково було в голодних шлунках шукати крамолу, і великих перепон в заснуванні споживчих товариств не було. І за останні три роки війни споживчих товариств народилося дуже багато. З початком же революції зріст споживчих кооперативів пішов уже цілком вільно.

При цьому, коли раньше і під час війни споживча кооперація ширилася числом, збільшуючись у кількості товариств, то з початку революції, разом із дальнішим

народженням товариств, пішов розвиток організаційний, пішло будівництво кооперативів і союзів по правильному шляху, на правильній основі. Між иншим, до революції майже зовсім було унеможливлене об'єднання споживчих кооперативів у союзи. І тільки при допомозі різних хитрощів або обходом кооперативної форми вдавалося будувати споживчі союзи.

Не дозволяючи заснування союзів, забороняючи кооперативні зїзди, уряд такими способами затримував здоровий по натурі кооперативний рух на Україні, який мав добрий ґрунт для розвитку.

На Україні кооперація взагалі і споживча зокрема переслідувалась більше, ніж в інших частинах бувшої „єдиної“ Росії, ще й через те, що кооперативний рух тут виявляв чисто національний характер і кооперативи провадили культурно-національну роботу.

Уряд мав підставу так ставитись до кооперації, бо дійсно за тих часів кооперативи — це були єдині організації, в яких і через які можливо було кидати в народ живе слово правди і привчати люд дивитись на все правильними очима.

Революція принесла волю і кооперації. З початком революції пішов великий і швидкий зріст кооперативів, пішло жваве будівництво союзів, а головне — з цього часу явилася змога направляти кооперативний рух по правильному шляху, прибрати його в якісь певні рямці.

Особливо це цінно для споживчої кооперації, бо союзи споживчі, які пішли рости, як гриби, і яких раніше не було, взялись надавати до того стихійному зросту споживчої кооперації певний напрямок. Союзи виробляють загальний плян роботи і надають політиці української споживчої кооперації певний напрямок, направляючи її по певному руслу.

Організаційно-будівнична енергія, яка так довго придушувалась і не мала змоги виявитись в реальній і практичній життєвій роботі, тепер виявляється з усією силою, нагоняючи прогаяне за довгий час.

На протязі невеликого часу споживча кооперація проходить організаційне будівництво, і, намітивши шляхи планомірної роботи, приступає до практичної діяльності.

Союзи споживчі не тільки виросли числом, але виросли і свідомо, зразу ж обєднавши молоді сили свої в гурті, в своєму центральному споживчому союзі, як своєму ідейному і практичному центрі, який зразу ж засновується.

Таким чином українська споживча кооперація зразу закінчила своє будівництво, склавши всі для цього потрібні форми.

Споживчі товариства на Україні поділяються на городські, містечкові і сільські. Головну масу їх складають сільські товариства. По великих містах також багато товариств, серед яких є досить великі, головним чином робітничі. Так, наприклад, у Києві споживчих товариств налічується до 100. Всі вони об'єднані в свій городський союз. Найбільше з них робітниче товариство має до 30.000 членів.

Будівництво української споживчої кооперації іде таким шляхом: 1) Споживче товариство, 2) Районний союз, 3) Центральний союз.

Всі сільські товариства певного району, в більшості повіту, об'єднуються в свій районний союз, який провадить оптові операції і задовольняє товарами товариства свого району.

Районні союзи в свою чергу об'єднуються в свій союз, який таким чином є вже союзом союзів і являється

центральним союзом споживчих союзів на Україні і центром всієї споживчої кооперації.

Споживче товариство на Україні є майже в кожному селі, а всього їх налічується до 13—15 тисяч. В середньому вони об'єднують до 3 мільйонів членів. Але коли взяти, що на кожного члена припадає в середньому 3—4 душі сім'ї, то вийде, що безпосередньо заінтересовано в українській споживчій кооперації до 10—12 мільйонів душ населення.

Майже вже по всіх районах закінчилось об'єднання споживчих товариств у районні союзи, яких налічується до 140—150. На 1 січня 1919 року в склад Центрального союзу, яким є „Дніпровський союз споживчих союзів України“ (Д н і п р о с о ю з) входило 80 районних споживчих союзів, які об'єднували до 8.000 споживчих товариств.

Маючи величезний стихійний зріст, споживча кооперація як у своїому житті, так і в своїй роботі аж до останнього часу, до революції, не мала якогось певного начала, яке би життя і роботу її направляло по певному шляху, не мала такого органу, який би керував життям споживчої кооперації, надавав йому систему і плян.

Од цього українська споживча кооперація багато втратила, хоч, правда, і не по своїй вині. Через це за весь час царського режиму була неорганізованою і неувляла собою такої сили, якою б вона повинна була бути по своїм розмірам.

З початку революції почали усовуватись ці хиби. Почали засновуватись союзи, життя споживчої кооперації почало приходити до пляномірности і порядку. Настала змога робити це, бо є кому робити і за цим слідкувати.

Заклався центр споживчої кооперації, Центральний Споживчий Союз, який взяв на себе ці задачі. Він мусить

бути тим регулюючим і керуючим органом, який виведе споживчу кооперацію України на достойне їй місце.

Споживча кооперація, об'єднуючи мільйони населення, обслуговуючи його найпекучіші потреби, провадить величезну економічну роботу, найкращою оцінкою якої є невинний зріст споживчих товариств і союзів, все ширший розвиток їх діяльності.

Споживчі кооперативи, як великий розподілюючий апарат, відігравали під час дорожнечі продуктів першої необхідности велику роль. Через них ішов правильний розділ нормованих товарів, вони являлись здержуючим фактором у зрості цін і боротьбі з спекуляцією.

На Україні панувала велика дорожнеча, але коли б не було споживчих кооперативів, коли б об них не розбивались апетити спекулянтів, дорожнеча була б значно більшою, і анархія в продовольчих справах сягнула би дуже далеко. Можна сказати, що тільки дякуючи споживчим кооперативам справи продовольчі вдавалося регулювати так, як вимагало життя.

І в останні часи уряд користувався апаратом споживчих кооперативів для розділу поміж населенням монополізованих товарів, як от шкура, тютюн, чай, мануфактури і. т. п.

Провадячи свою основну діяльність торговельну, українська споживча кооперація визнає необхідним іти далі по дорозі об'єднання споживача і звільнення його од легіона посередників і провадить також і власне виробництво предметів першої необхідности.

Вона має вже різні фабрики і заводи кооперативні—миловарні, сапожні, млини, трікотажні і. т.

Крім цього, споживча кооперація провадить і широку культурно-просвітну діяльність, стараючись задовольняти і духовні потреби споживачів.

Торговля книжками, влаштування лекцій, удержування шкіл, організація курсів, організація видавництва книжок кооперативних і інших галузів знання і т. п. — все це споживча кооперація провадить і вважає одною із перших задач діяльності.

Багато районних союзів на свої кошти утримують гімназії і інші школи. Деякі союзи заводять по всіх народніх школах свого району навчання кооперації.

Взагалі вважають вони своїм обов'язком і провадять найбільше ріжносторонню діяльність в напрямку підвищення національного та культурно-просвітнього рівня населення.

Українська споживча кооперація, хоч стара по віку, але не досить стара по життю, бо жити, себ-то працювати — їй невільно було.

І через те слід вважати, що ті наслідки, яких досягла українська споживча кооперація за останні кілька років, є величезні.

Робота її не велика по розмірах, але велика по суті.

Необхідно було в один і той час робити і практичну роботу і провадити організацію.

Отже, оцінюючи діяльність і наслідки її, слід приймати це на увагу.

Черговою задачею практичної діяльності української споживчої кооперації є зміцненням досягнутої організованості дійти і як найширше здійснити приближення споживача до продуцента, себ-то скоріше збудувати власну кооперативну промисловість.

І в цьому напрямку вона має необмежені завдання.

Маючи тепер змогу ввійти в зносини з кооперацією всесвіту, українська споживча кооперація сподівається мати од цього єднання собі і пораду і допомогу.

Той великий досвід, який мають споживчі кооперативи інших країн — Англії, Німеччини, і т. п. — стане тут в великій пригоді.

Дніпровський союз споживчих союзів України (Дніпросоюз).

Дніпровський союз споживчих союзів України, або в скороченій назві „Дніпросоюз“, є — центральний союз споживчих союзів України.

Він уявляє собою центр української споживчої кооперації, в якому вона об'єднує свою торговельну і неторговельну діяльність.

Історія заснування союзу.

Роз'єднаність українських споживчих товариств, відсутність споживчих союзів зле відбивалась на їх роботі і діяльності. Потреба в союзах почувалась велика. А що було відомо, що адміністрація не дозволяє засновувати на місцях союзи, серед кооператорів виникла в 1913 р. думка заснувати один великий споживчий союз з районом діяльності на всю Україну. Мали назвати його „Дніпровським союзом споживчих товариств“, через те, що по тодішнім умовам не можна було в статуті показувати район на всю Україну, і його всеукраїнський характер мав виявлятися з назви по імені Дніпра, який протікає через всю Україну.

Але здійснитись думці про заснування такого союзу довелось тільки в 1917 р., себ-то після революції. Статут союзу кілька років пролежав у міністерських канцеляріях і, не дивлячись ні на які прохання, затвержувати його не

хотіли. Нарешті, 10 марта 1917 р. статут „Дніпровського союзу споживчих товариств“ було затвержено.

4—5 травня 1917 р. відбулись установчі збори союзу, а з 1 червня він розпочав вже практичну роботу.

Перші кроки діяльності.

З самого початку діяльність Дніпросоюзу пішла жваво і успішно. Перші кроки роботи направлені були на справи організаційні — організація управління, налагодження апарату і т. п. Але разом вже з першого місяця почалися і торговельні операції. І за перший місяць було продано на 172.095 карб. товарів.

Товариства, які довго чекали свого союзу, зразу ж пішли записуватись в члени до його. І в перший місяць існування Дніпросоюз вже мав 101 членів, в тім числі 99 окремих товариств і 2 районних союзи.

Далі діяльність Дніпросоюзу все росла і ширилась з кожним місяцем. І на кінець року, на 1. січня 1918 р., союз об'єднував вже 546 членів, з них 514 окремих товариств і 32 районних союзи.

За ці шість місяців союз продав товарів на 6,841.955 карб.

Почавши свою діяльність з 12.000 карб., на кінець року він розпоряжав вже капіталом до 5 мільон. карб.

Росла робота, ширились потреби, ріс союз.

Реорганізація союзу.

В 1918 році ішов дальший зріст союзу. Хоч ще і в цьому році йшла організаційна робота, але вже вся справа союзу почувалася більш сильною і сталою. Цей рік приніс союзом ще більші задачі і поставив йому нові вимоги.

Не проістнувавши і року, союз під вимогами життя, мусів піти до коренної реорганізації свого будівництва. Маючи в своєму складі споживчі товариства і районні союзи з усієї України, Дніпросоюз не міг задовольнити вимог всіх своїх членів.

Окремі товариства, яких була значна більшість, забираючи крам в союзі часто і невеличкими дрібними партіями, забирали багато часу, завалювали союз дрібязковою роботою і не давали змоги поширювати діяльності так і в таких розмірах, як того вимагало життя. І на всеукраїнському з'їзді споживчих районних союзів 20—22 квітня 1918 р., скликанному Дніпросоюзом, було визнано, щоби Дніпросоюз надалі обслуговував лише районні союзи і став таким чином союзом союзів.

Окремі ж товариства повинні обслуговуватись своїми районними союзами. Ця постанова була після цього затвержена загальними зборами Дніпросоюзу, і він став таким чином союзом союзів, перейшовши на новий статут, виключаючи з свого складу окремі товариства і приймаючи лише одні районні союзи.

На 1 січня 1919 р. в складі союзу налічувалося 80 районних союзів і 540 товариств.

Завдання Дніпросоюзу.

Завдання Дніпросоюзу полягають :

1. В торговельній діяльності — об'єднуючи покупну силу і грошові засоби споживача, допомагати йому добувати потрібні речі з перших рук, поминаючи низку посередників.

2. В промисловій діяльності — шляхом об'єднання споживача та його грошових засобів, перейти до власного виробу всіх потрібних йому продуктів та річей, наблизивши споживача до виробника.

3. В неторговельній діяльності — допомагати розвитку української споживчої кооперації і дбати про підвищення духового культурного рівня населення і його національної свідомости.

Склад Дніпросоюзу.

Членами Дніпросоюзу мають право бути споживчі союзи України, які мають в своєму складі не менше 20 членів, а також такі окремі товариства, які замінюють собою союзи, себ-то обслуговують не менше 20 т-ств, або обєднують не менше 2000 членів. Неспоживчі кооперативи в склад Дніпросоюзу не входять. Кожний член вносить вступний внесок в розмірі 10% од суми своїх власних вступних внесків, але не менше 250 кар. і не більше 1000 кар. Крім того, вносить пай в розмірі 10% од суми власного пайового капіталу, але не менше 1000 кар.

Члени Дніпросоюзу несуть додаткову відповідальність в десятикратному розмірі проти пая.

Управління Дніпросоюзу.

Управління справами Дніпросоюзу провадиться:

1. Зібранням уповноважених,
2. Радою,
3. Правлінням.

На загальні збори уповноважених кожний член союзу посилає по два представники з правом рішачого голосу і не більше двох з правом дорадчого голосу. Кожний представник має лише один голос. Безпосередньо керує справами союзу правління. Раді належить загальне

керівництво і допомога правлінню в вирішенню справ загальнопринципових. Правління та рада вибираються на 3 роки. Ревізійна комісія на 1 рік.

Робота Дніпросоюзу.

Практична діяльність Дніпросоюзу почалася з червня 1917 р. На протязі 1½ року існування торгівля була основною його роботою, яка виявлялася в таких цифрах. З 1 червня 1917 р. по 1 січня 1918 р. продано товарів на 6. 481.955 карбов. Протягом 1918 року продано товарів на суму в 70 мільйонів кар. В торговельній діяльності багато перешкод робили політичні обставини—різні перевороти, коли на кілька місяців припинялася робота. Загальна розруха і безладдя в транспорті також зле відбивалось на роботі. Торгові операції провадяться в двох напрямках: 1. комісово-агентурні операції, і 2. складські операції.

Комісово-агентурні операції полягають в перепродуванні товарів монополізованих і нормованих, які Дніпросоюз одержує од Уряду Української Республіки і через союзи на місцях, при допомозі своїх членів, розпреділює поміж населенням. До таких товарів належали шкура, мануфактура, табак, і. т. и. Комісові операції провадяться також і з великими приватними фабриками, які по замовленнях союзу посилають товари на місця. Складські операції полягають в продажу товарів з власних складів. Найбільші склади Дніпросоюзу містяться в Києві. Великі завозні склади біля Святошина коло Києва. Союз стоїть перед задачею будування великих завозних складів при залізницях. З складів Дніпросоюзу можна купувати всі товари, які потрібні споживачеві: бакалія, галантерія, мануфактура, шкура, обувь, шорні і скобяні товари, кондіторські,

вироби, папір та канцелярські прилади, аптекарські і колоніально-гастрономічні товари, посуда, упаковочні матерьяли і. т. и. Купівля і продаж товарів поділені по відповідних відділах по родам товарів. Діректори, які стоять на чолі відділів, складають торговельну колегію, яка разом з членом правління, що відає торговими справами, керує торговельними справами. Торговельний відділ видає двохтижневик „Торговельний бюлетень Дніпросоюзу“, в якому подаються відомости про товари, ціни, становище ринку і. т. и. Торговельний відділ має власний транспорт.

Промислова діяльність.

Організація власного виробництва річей споживання і першої необхідности була поставлена на чергу з початку існування союзу. На початку 1918 р. почав союз здійснювати цю задачу, набуваючи у власність фабрики, майстерні. На протязі 1918 р. союз мав промислові підприємства такі:

1) Миловарений та хімічний завод. Він виробляє мило до прання до 200.000 пудів на рік, туалетове мило до 15.000 дюжин на рік, мильний порошок, сода для білизни, возова і обувна мазь, фарба, чорнило. Робітників 150 душ. Заплачено за його коло 1,000.000 карбованців земському союзу. Є він на передмісті Київ-Курінівці. При миловареному заводі є лабораторія, де роблять аналіз ріжних предметів споживання.

2) Чобітна фабрика. Куплена у Київського повітового земства за 500.000 кар. Фабрика виробляє до 100.000 пар чобіт та черевиків на місяць, або більше 1,000.000 на рік. Робітників до 1500 душ.

3) Трикожана фабрика. Виробляє шкарпетки, теплу білизну та ріжний теплий одіж. Місячна продукція

25.000 штук, річна 300.000 штук. Оборудована найновішими машинами. Є єдиною такою фабрикою на цілу Україну. Робітників 250. Коштує 300.000 кар. Міститься в Києві.

4) Бляшана фабрика. Виробляє відра, тази, чашки, чайники, лихтарі та інше. Продукція до 1500 штук на місяць. Робітників 75. Коштує 200.000 карб. В Києві.

5) Друкарня в Києві. Коштує 100.000 карб. Робітників 80 душ.

Загальна вартість усіх промислових підприємств більше 2 мільонів кар.

Намічено до придбання нові фабрики, як-то сірникову, тютюну та мануфактурну.

При промисловому відділі, яким відає член правління, є колегія інженерів та практиків — промисловців, яка керує роботою і розробляє питання кооперативної промисловости.

Неторговельна діяльність.

Дніпросоюз, крім торговельної і промислової, провадить в великих розмірах діяльність неторговельну. Неторговельна діяльність провадиться такими відділами:

1) Інструкторський відділ—має своїм завданням допомогу т-м і союзам в інструктуванні, розробленню теоретичних і практичних питань споживчої кооперації, провадження курсів і т. и.

2) Статистично-економічний відділ—досліджування і вивчення споживчої кооперації України.

3) Культурно-просвітний — поширення кооперативних ідей і підвищення національного світогляду населення.

4) Видавничий — видання книжок і підручників по споживчій кооперації, а також рахівничих книжок.

5) Редакційний — видання журналу „Кооперативна Зоря“ — органу Дніпросоюзу, присвяченому питанням економічно-кооперативним і питанням будівництва споживчої кооперації України.

6) Юридичний — юридичні справи союзу і допомога т-вам і союзам.

7) Страховий — розроблення питань кооперативного страхування.

Всі завідуючі відділами на чолі з членом правління, який видає неторговельною діяльністю, складають колегію, яка керує неторговельною діяльністю.

Відсутність української кооперативної літератури примусила союз особливу увагу звернути на видавничий відділ.

Цей відділ видає:

1. Наукові книжки по кооперації;
2. Підручники для кооперативних шкіл та курсів;
3. Популярну літературу по кооперації;
4. Збірники практичних порад по споживчій кооперації;
5. Кооперативні календарі: одривні, настольні, кешенькові;
6. Художні плакати, листівки, портрети на теми кооперації;
7. Зразкові статuti, конторські книжки, бланки, ордері і. т.

Між иншим, крім різних книжок і плакатів, які видано в 1918 р., союз видав на 1919 р. три календарі: маленький карманний 25.000, календар-книжка 25.000 і одривний календар в 200.000. Календарі громадсько-національно-кооперативного змісту.

Видавничий відділ організовує постачання кооперативам чарівних лихтарів, кіноапаратів, фільм, діапозитивів і инших приладь для культурно-просвітної роботи на селі. При видавничому відділі є гуртовий продаж книжок,

як кооперативних, так некооперативних, але лише українських. За 1918 р. продано книжок на суму більш 1 мільона кар. За допомогою своїх інструкторів союз заклав по селах багато народніх бібліотек.

Союз допомагає також засновувати театральні і музичальні гурти, співочі товариства і інші культурні заклади. Вся ця робота має метою допомогати підвищенню культурно-національного рівня населення України. З метою підвищення культурного рівня робітників самого союзу, він влаштував бібліотеку і робітничий клуб для одпочинку і культурної розваги.

Кооперативна школа.

Для підготовки робітників по споживчій кооперації Дніпросоюз заснував в Києві власну школу з предметами навчання:

1. Українська мова,
2. Українознавство,
3. Комерційна арифметика.
4. Комерційна кореспонденція,
5. Основи політичної економії, статистики і фінансів,
6. Теорія і історія кооперації,
7. Економічна географія,
8. Товарознавство,
9. Діловодство та рахівництво,
10. Організація і практика споживчих т-ств.

При школі є інтернат.

Вважаючи культурно-просвітну діяльність дуже необхідною і надаючи їй велике значіння, як для піднесення загальної свідомости, так і для розвитку кооперації, Дніпросоюз звертає на неї велику увагу, і провадиться вона в широких розмірах.

Крім тої безпосередньої діяльності в цьому напрямку, яку союз провадить через свої неторговельні відділи, Дніпросоюз багато допомагає також і ріжним просвітним організаціям. Так, за 1918 р. було видано ріжним організаціям на ріжні культурні справи не менше 500.000 кар. Крім того, союз має багато фон-

дів на культурно-просвітні справи, на стипендії для селянських дітей при українських університетах народних і державних, а також по гімназіях.

При союзі засновано дві бібліотеки — одна для загального користування працюючих в союзі і друга фундаментальна бібліотека. Фундаментальна бібліотека має складатись з книжок економічно-фінансово-кооперативних на всіх європейських мовах.

До бібліотек і редакцій союзу одержується вся кооперативна література і газети. Союз заклопотаний тепер, щоб одержувати кооперативну літературу з усього світу. Свої видання союз розсилає скрізь по кооперативних союзах і редакціях.

Фінанси Союзу.

Фінансові питання скупчені в фінансовому відділі союзу. Відділ слідкує за приходом та розходуванням грошей Союзу, виплачує поставникам за товар і слідкує за своєчасними внесками членами паїв, авансів, завдатків і. т. й. Відділ розробляє всі фінансові пляни і дбає про роздобування коштів для союзу. Як один з способів до збільшення оборотних коштів, союз завів у себе вкладкові операції. На початку своєї роботи, на 1 червня 1917 р., союз мав всього 11.532 карб. паїв, а вже на 1 січня 1918 р. 1.315.965 кар. З зростом числа членів і оборотів росли і капітали союзу. Сума власних капіталів пайового, основного, запасного і іншого на 1 січня 1918 р. виносила до 5 мільйонів кар.

Контрольний відділ. Відділ цей має завданням контролювати і обслідувати усі технічні, щотно-фінансові і господарські операції виконавчих органів союзу по всіх відділах, конторах і промислових підприємствах. Працює по встановленій інструкції.

Господарський відділ — відає і доглядає ва всіма справами господарськими.

Відділ канцелярії — відав усією кореспонденцією союзу — одержує її, розпреділює по відділам і. т. и. Тут же провадиться учот співробітників союзу.

В відділі бухгалтерії скупчені всі справи учоту справ союзу.

Колективний договір. З самого початку діяльності Дніпросоюз заключив колективний договір з професійною спілкою робітників, яким регулюються умови праці робітників в союзі і взаємовідносини між ними і управлінням союзу. В союзі працює більш тисячі робітників.

Філії Дніпросоюзу.

Дніпросоюз має філії:

1. В Одесі з квітня 1918 р. Задачі філії — закупка товарів місцевого ринку і ринку закордонного, що дає товари через Чорне море. В січні 1919 для філії придбано садибу з будинками і величезними складами коло одеської гавані за 2 мільйони кар. Філія поставляє товари союзам, що лежать близько від Одеси, а також і на центральний склад у Києві.

2. Друга філія одчинена в лютому 1919 р. в Західній Україні в м. Станиславові. Задача її — провадити операції з нафтою, а також бути передаточним пунктом для товарів, які будуть іти залізничним шляхом з Центральних держав — з Германії, Австрії, Чехії, Венгрії і. т. и.

3 марта 1919 р. організовано представництво Дніпросоюзу в Відні для зносин з державами Германії і буйшої Австрії, а також з Італією і Швейцарією.

Будучи всеукраїнським центром, обслуговуючи споживчі кооперативи всеї України, Дніпросоюз вважає найголовнішою задачею завязання торговельних зносин з закордонними кооперативними союзами і торговельними

фирмами. Для цього вже визнано необхідним заснування власних відділів і агентур в великих центрах Європи — в Англії, Америці, Франції, Німеччині і т. и. З закінченням на Україні війни і з встановленням на Україні міжнародних зносин союз зразу приступить до здійснення цих бажань.

Кооперативна санаторія.

Дбаючи про організацію, будівництво і добрий зріст споживчих кооперативів, Дніпросоюз також пеклується і про робітників споживчої кооперації, старається поліпшити і забезпечити їх становище. Так, Дніпросоюз почав розробляти справу організації страхового забезпечення життя працівників споживчої кооперації; загальні збори союзу постановили також заснувати санаторію для відпочинку і лікування їх і призначили на це певну суму грошей.

* * *

Так збудований і так виглядає Дніпросоюз. Молодий він ще і не старий на опит. Але той недовгий час, який проістнував він, і та, хоч може і невелика по розмірах, але велика по суті робота його, дають можливість сказати, що союз є життєва організація, збудована на здорових підставах, і вона зможе виконати ті величезні задачі, які ставить перед нею життя української кооперації.

Почавши з малого, поставивши собі зразу досить обмежені задачі, союз примушений був іти за життям. Зробивши велику культурно-економічну роботу, він став всеукраїнською організацією, став центром споживчої кооперації. І це є доказом його здорового життя і сил.

Зараз Дніпросоюз є велика національно-економічна організація, яка являється одною з міцних підпор Української Республіки.

ВИДАВНИЦТВО ДНІПРОСОЮЗУ.

ВИПУСТИЛО В 1918 РОЦІ ТАКІ КНИЖКИ:

БІБЛІОТЕКА КООПЕРАТОРА:

	друк	гр.	ш.
1. Л. Бертран. Кооперація і соціалізм. (2-ге видання)	20.000	1	40
2. Л. Бертран. Що повинен знати кождий споживач (2-ге видання)	20.000	1	60
3. В. Тогоміанц. Принципи і теорія кооперації	20.000	1	—
4. Ш. Жід. Майбутність кооперації	15.000	1	20
—◆—◆—◆—			
5. Проф. М. Туган-Барановський. Кооперація, соціально-економічна природа її та мета	20.000	10	—
6. К. Шеметів. Організація торгівлі в споживчих товариствах	15.000	3	—
7. Є. Єгоров. Рахівництво для сільських споживчих товариств.	25.000	12	—
8. З. Ленський. По кооперативній Європі. (3 ілюстраціями)	20.000	14	—
9. Проф. М. Туган-Барановський. Політична економія. Популярний курс	20.000	—	—
10. Труди 1-го Всеукраїнського візду представників союзів споживчих кооперативів у Києві	10.000	7	—
11. П. Гере. Робітнича кооперація в Німеччині	10.000	—	—
12. Дніпровський Союз Споживчих Союзів України. (Справочно інформаційне видання з ілюстраціями)	10.000	6	—
13. Календарь-книжечку на 1918 рік „Товариш“	25.000	—	70
14. О. Касау. Організація та практика споживчої кооперації в Англії	10.000	—	—
15. Ш. Жід. Кооперація	10.000	—	—

КАЛЕНДАРІ на 1919 рік:

16. Одривний кооперативно-громадський щоденник з художньою спинкою	200.000	10	—
„ Без спинки		8	—
17. Настільний календарь-книжку. (3 ілюстр., та діаграмами)	25.000	8	—
18. Кишеньковий календарь-книжечку „Товариш“	25.000	2	—

ХУДОЖНІ СТІННІ ПЛАКАТИ в народн. стилі:

1. „Гуртуйтеся“	} по 10.000, по 2 гривні.
2. „В єднанні—сила“	
3. Приватний крамарь	
4. Товариська крамниця	
5. Учїтеся, брати мої“	

ЛИСТІВКИ З ПОРТРЕТАМИ:

В. Доманицького; М. Левитського; Хр. Барановського; Роб. Овена; } кожда по	50 штук. } по 5.000.

